

Gästrikedrottens Historiska Förening

Bankgiro: 5602-3559

Brynäs i allsvenskan. Det är engelsmannen Ronnie Powell, första utländske spelaren i allsvenskan, i centrum på en bild från Strömvallen 1974.

Foto: Lars Rosenblom/Arbetsbladet.

2023 års första nummer – med den här läsningen

Sid 2: Ordförande har ordet.

Sid 3: Inbjudan till årsmöte – och till årets medlemsresa.

Sid 4–5: Tiftings SM-guld i bandy 1930.

Sid 6: Strömvallen fyller 100 år.

Sid 7: GIF-spelaren som byggde Gröna Lund.

Sid 8: Brynäs stora skräll – på fotbollsplanen.

Sid 9: Lugna puckar – så gick det till på Istadion.

Sid 10–11: Gävlebon som var Gunders manager.

Sid 12: Knatten Olsson – fruktad målskytt.

Sid 13: Stipendie från Idrottens Främjande.

Sid 14–15: Inför årsmötet med ekonomisk rapport.

Sid 16: Domare Carlsson minns en stalljänstgöring.

Ett samtal betyder så mycket

Det ringer i mobilen och ett telefonnummer visas på displayen. Hade de varit en av de nummer jag har mest kontakt med så skulle namnen komma upp på displayen, men inte i detta fall. Det är väl en försäljare, tänker jag och börjar fundera på motargument.

Underkläder har jag så det räcker och även strumpor. Gjorde för många år sedan en stor framtidssatsning och köpte tio stycken Teliaaktier.

Dessa lever jag inte gott av men bra att ha som argument om det är en försäljare från annat medibolag, som argumenterar för att jag ska byta teleoperatör.

Man vill ju vara transparent (som är ett så fint ord nuförtiden) och gynna "sin leverantör" så att aktiekursen inte sjunker ännu mera.

Jag lyfter luren, tänkte jag säga men det gör man ju inte numera utan svajpar (sveper på gammelsvenska) med fingret åt höger på skärmen.

"Hej, det är Håkan här." hörs en röst säga. "Din pappa, Birger, skulle ju fyllt 100 år nu på fredag den 3 mars och det tänkte vi i Bo Leonard-sällskapet (BLS) komma ihåg och hedra hans minne genom att träffas på kyrkogården och samtidigt prata lite idrottsminnen och fika."

Jag blir alldeles tyst och stum och tänker. Vilken man, Håkan alltså, som har sådan koll på gamla idrottspersoner och datum och sedan ordnar nostalgiträffar med mycket snack och en och annan skröna.

Det blev en fin fredagsförmiddag som vi hade på kyrkogården, som jag länge ska komma ihåg. Han har mycket att stå i, för veckan därpå var det ytterligare en idrottsperson, nämligen Sop-Åke som skulle ihågkommas.

Gästrikeidrottens Historiska Förening ska som alla andra föreningar ha ett syfte och en plan. Vi är ju inte resultatintriktade precis utan vi ska förvalta och sprida kunskap om idrottshistoria.

Det finns två medel (eller ska vi säga tre) som står till buds för detta nämligen muntliga, skriftliga och digitala som vi alla utnyttjar för att skapa en livaktig förening.

Muntliga genom prat, möten, idrottscaféer och medlemsresor samt när vi träffas spontant. Skriftligt genom vår tidning Gästriken, som kommer ut två gånger per år. Digitalt genom e-post, sms och vår hemsida som finns under laget.se/GHF.

På hemsidan fyller vi löpande på med mera information som exempelvis tillgång till alla våra tidningar, lista över alla personer och föreningar som vi diplomerat, äldre idrottsbilder, länkar till andra idrottshistoriska föreningar samt kontaktuppgifter till styrelsen.

Håkan Westergren, som också är medlem i vår förening, gav mig veckans bästa samtal och även underlag till dagens ledare.

Den mänskliga kontaktvägen är fortfarande den viktigaste, trots ett allt mer digitaliserat samhälle.

Väl mött – bästa idrottshälsningar

Gunnar Lindbom

Bo Leonard sällskapet (BLS) bildades år 2000 i samband med att Bo Leonard Hessel gick i pension efter 32 års heltidstjänst som kanslist och kamrer i Brynäs IF. Sällskapet motto är att komma ihåg och hedra äldre avlidna idrottsprofiler såväl spelare som ledare genom att besöka deras gravar och plantera en blomma, prata idrottsminnen och fika. På bilden: Christer Carlsson, Ulf Kriström och Håkan Westergren från BLS vid Birger Lindboms grav 3 mars 2023.

Gästrikeidrottens historiska förening

GHF:s styrelse för 2020/21 (utsågs 9 dec 2020)

Ordförande: Gunnar Lindbom, Idrottsallén 23 A, 806 49 Gävle 072-246 75 87 lindbom.gunnar@gmail.com

Vice ordf: Lillemor Forsberg, Stuvaregatan 15 1 tr, 803 02 Gävle 026-19 24 26, 070-673 42 93 gassarvet64@gmail.com

Sekreterare: Bo Nordlund, Strömsborgsvägen 8, 802 66 Gävle 070-680 65 99; bo.nordlund@telia.com

Kassör: Anita Hedberg, Bergsgatan 49, 802 66 Gävle 076-805 77 30; anitahedberg66@gmail.com

Ledamot: Lars Blomgren, Ringvägen 11, 811 52 Sandviken 070-542 14 95; lars.h.blomgren@telia.com

Ledamot: Ove Grip, Staketgatan 33, 803 23 Gävle 076-114 61 09; ove.grip@outlook.com

Ledamot: Jan-Åke Hedström, Åkerslundsvägen 20, 811 73

Årsunda 026/29 01 25, 070-307 41 07

janakehedstrom38@gmail.com

Adjungerade ledamöter: Anders Hedbom.

Hedersordförande: Nils Frölander

Revisor: Åke Nilsson, suppleant Anders Steffen

Valberedning: Vakant.

Gästriken
Gästrikeidrottens Historiska Förening

Föreningens tidning utkommer två gånger om året

Ansvarig redaktör: Anders Hedbom

anders.hedbom@gmail.com – 070-581 90 33

Gefle IF:s klubbchef Daniel Kraft gästar föreningens årsmöte tillsammans med klubbens herrtränare Mikael Bengtsson. Årsmötet på Gavlevallen som ni ser bakom Daniel Kraft.

Välkommen till GHF:s årsmöte

Tisdagen den 25 april kl. 17.00 håller föreningen årsmöte i serveringen på Gavlevallen i Gävle.

- ✓ GHF bjuder på kaffe/te och smörgås
- ✓ Diplom till 100-årsjubilerande föreningar
- ✓ Gefle IF Fotboll. GIF:s klubbchef Daniel Kraft och GIF:s A-lagstränare Mikael Bengtsson berättar om förra årets succésäsong med avancemang till superettan och hur läget är idag i GIF-fotbollen.

✓ Årsmöte. Årsmöteshandlingar redovisas i detta medlemsblad. Tag med Gästriken! Dagordning delas ut vid årsmötet.

✓ Distriktsidrottschef Ann-Gerd Bergdahl leder årsmötesförhandlingarna samt ger en kort information om Gävleborgs idrottsförbunds verksamhet och utmaningar

Inbjudan till GHF:s medlemsresa

Söndagen den 11 juni 2023 arrangerar GHF medlemsresa med buss till Studenternas IP, Uppsala och den allsvenska matchen Sirius-IFK Göteborg kl. 15.00.

Program och tider för medlemsresan

- ✓ Avresa

08.30: Resecentrum, Sandviken. **08.45:**

Valbo/Gamla centrum. **09.00:** Hållplats Y Gävle centralstation

- ✓ Ankomst Uppsala

10.30: Gränby. **11.00–12.30:** Visning av Gränbyhallen. **12.30–13.30:** Lunch, IFU Arena. **14.00:** Avresa till Studenternas IP – matchstart 15.00

- ✓ Anmälan senast 1 maj till

Jan-Åke Hedström, tel: 070-30 74 107
mejl: janakehedstrom38@gmail.com

✓ Frågor om resan Lasse Blomgren
tel: 070-54 21 495

- ✓ Kostnad per person 250:- kronor.

- ✓ Resa, lunch och matchbiljett ingår i priset.

✓ Betalning gör du till GHF:s Bankgiro 5602-3559.

Kom ihåg att ange ditt namn på meddelandet så att vi vet vem som betalat.

✓ Hemresa ca 17.00-17.30, ankomst Gävle ca 18.00-18.30.

Bandyns solskenhistoria – Tirfings SM-guld 1930

Knappt någon utanför Gästrikland eller Norduppland hade väl hört talas om SK Tirfing från Harnäs när klubben 1930 blev svenska mästare i bandy.

Orten syntes ju knappt på kartan och var det inte Skutskär som stod för bandyspelandet där i gränstrakterna mellan Svealand och Norrland?

Att ett rutinerat och okänt landsortslag, där den äldste spelaren var 24 år, kunde besegra stora starka Djurgården och ta SM-guld är ingenting annat än en fantastisk askungesaga. Eller kanske hellre en solskenshistoria eftersom det till stor del var vädrets makter som bäddade för den oväntade triumfen.

Sportklubben Tirfing bildades i januari 1923 av ett gäng ungdomar som tidigare varit medlemmar i Skutskärs IF. Namnet tog man efter ett svärd som omnämns i den nordiska mytologin och fotboll och skidor blev den nya föreningens första grenar. Men redan 1925 hade man också ett bandylag som spöade både Skutskär och Sandvikens AIK innan man åkte på pumpen mot Brynäs med 3–0 i DM-finalen.

1929 ställde Tirfing upp i SM för första gången men där slogs man ut på ett tidigt stadium av lokalkonkurrenten Skutskär.

Svenska mästerskapet i bandy hade instiftats redan 1907 – då den första finalen för övrigt spelades i Boulognerskogen i Gävle. I slutet av 1920-talet genomfördes tävlingen fortfarande som en cupturnering där lagen slog ut varandra och de två som klarade sig längst möttes i finalen.

Några av landets mest framstående bandyklubbar var inte nöjda med den ordningen och som en kompromiss beslöt Svenska bandyförbundet att säsongen 1930 skulle inledas med en cupturnering och att de bästa lagen därefter fick mötas i en serie där vinnaren utkorades till svenska mästare.

Resultatet blev ändå att Stockholmslagen AIK, Hammarby och Göta startade en egen liga tillsammans med Västerås SK samt Uppsalaklubbarna Sirius och Vesta. Tanken var att de skulle spela en dubbelserie på tio omgångar, men eftersom det var ett privat arrangemang kunde det lag som vann ”sexlagsserien” inte betraktas som svenska mästare.

Just 1930 avstod alltså några av landets bästa bandylag från att delta i SM-tävlingen. Ett faktum som knappast missgynnade uppstickarna från Harnäs. Dessutom råkade just den här vintern bli så mild att varken bandyförbundets eller utbrytar-

klubbarnas planer gick att genomföra. De flesta av landets bandyarenor utgjordes av lärkrar och vattenpölar medan bandyförbundets styrelse satt i ständiga krismöten där man ideligen tvingades dra ner på sina ambitioner.

Till slut bestämde man att SM-turneringen i vanlig ordning skulle spelas som en cup och 32 lag valdes ut att mötas i en första utgallring. När bara två av 16-delsfinalerna kunde genomföras satte man sig ner på förbundskansliet och bestämde vilka lag som skulle betraktas som vinnare i de ospelade matcherna.

Tirfing kom med bland de utvalda, vilket inte var helt oförtjänt eftersom laget tidigt på säsongen hunnit spela två kvalificeringsmatcher till SM hemma på Tröskan och spöat Gefle IF med 5–0 och Uppsala IF med 7–2.

Nu ställdes Tirfing mot IF Mode i en av åttondelsfinalerna. Mode var inget av de bättre Stockholmslagen och i Gävletidningarna kunde man läsa att pojkar från Harnäs verkligen haft tur i lotningen.

Långt in i andra halvlek var ställningen 3–3, men så fick 17-åriga vänsterinnern Arne Magnusson fart på skridskorna och gjorde på egen hand fyra mål. Vinst för Tirfing med 8–4. Nu var det dags för kvartsfinal mot IFK Rättvik, ett lag som slagit ut både Forsbacka och Skutskär ur turneringen och som räknades som skyhögt favorit. En seger för Tirfing skulle betraktas som en sensation, konstaterade Arbetarbladet dagen före drabbningen.

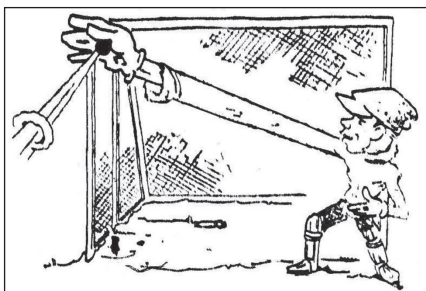
Matchen gick i Gävle, på planen vid Norrtull, och Tirfing överraskade genom att starta med en respektlös offensiv. Efter nio minuter ledde man med 2–0. Det blev 4–2 till Tirfing men Arbetarbladets utsände lät sig inte imponeras utan noterade att ”segern vanns på icke så ringa tur. Ty av de båda lagen fanns det mera av vederhäftighet över masarnas spel.”

Hur som helst, nu återstod bara fyra lag i SM-turneringen: Djurgården, IF Linnea och Nacka SK från Stockholm och så lilla Tirfing som landsortens enda

kvarvarande representant.

Tio av de elva spelarna i det nya ”kometlaget” arbetade vid cellulosafabriken i Skutskär och alla bodde i Harnäs, utom centern Gunnar Kock som var mantalsskriven i Skutskär.

Återigen hade Tirfing tur i lotningen och fick möta Nacka, som ansågs vara det svagaste av de tre Stockholmslagen. Även den matchen gick i Gävle och ännu en gång chockstartade industriarbetarna från Harnäs. Gunnar Kock slog in 1–0 efter en och en halv minut och när slutsignalen ljöd stod Tirfing som segrare med 4–1.

Tog 18 bollar. ”Största äran av segern hade Tirfingmålvakten Lager vars gripklor hann vara med överallt”, skrev sporttecknaren W Nyström i sitt bildreportage från bandyfinalen.

Guldlaget. I illröda tröjor och med kepsarna på svaj poserar SK Tirfing från Harnäs på Tröskens is någon vecka innan man vann SM-finalen mot Djurgården 1930. Stående från vänster Sixten Larsson, Sixten Bohlund, Sven Strandkvist, Martin Pettersson, Sixten Jonsson, Arne Magnusson, Birger Lindblad och Gunnar Kock. Knästående: Ture Jonsson, Fingal Lager och Emil Holmgren. Foto: Arkiv Gävleborg

2 mars väntade Djurgårdens IF på Stockholms stadion. Det var ett av Sveriges mest rutinerade bandylag och det här var sjunde gången klubben tog sig till SM-final.

Rent sportsligt blev matchen en bedrövlig tillställning. Det ihållande blidvädret gjorde att det bara fanns en smal remsa med is på ena sidan av planen och den var nästan helt sönderkörd efter tio minuters spel.

I övrigt var det bara lera, gräs och vatten som spelarna fick klafsa omkring i. Enda sättet att få iväg bollen mer än någon meter var att fiska upp den ur vattnet och sedan förpassa den vidare med ett tennislag.

Efter 24 minuters spel fick Tirfing iväg ett frislagslag mot Djurgårdsmålet. Burväktaren Nils "Björnungen" Johansson gjorde en misslyckad utrusning och när han inte kunde ta sig tillbaka tillräckligt snabbt i lervällingen lyckades Arne Magnusson peta bollen i mål.

Han sköt ur en mycket snäv vinkel och efteråt fick han höra att det minsann bara var tur att nystanet gått i mål. Då blev publiken mer upphetsad när samme Magnusson i slutet av matchen sprang över halva planen med bollen balanserande på klubban. Men den gången blev det inget mål.

Större delen av de 90 minuterna dominerade Djurgården fullständigt, men eftersom Fingal Lager i Tirfingmålet gjorde sitt livs match och tog alla skott – totalt 18 stycken – slutade tillställningen med att gossarna från Harnäs kunde återvända hem som svenska mästare. De möttes på perrongen av minst tusen personer, musikkår och fackeltåg, telegram och hyllningstal.

Det var en lång rad lyckliga omständigheter som gjorde att Tirfing lyckades knipa SM-guldet det här året. Men man kan ändå inte säga att guldet var oförtjänt. Laget spelade tio matcher under säsongen och vann samtliga.

I de sex matcher som ingick i SM gjorde man 29 mål och släppte in nio. Och Tirfings yngste man, vänsterinnern Arne

Magnusson, var en av landets vassaste skyttekungar det här året, med 20 mål på nio matcher.

Det här var sista gången som bandy-SM avgjordes genom en cupturnering. 1931 startade allsvenskan med en norr- och en södergrupp. Där var Tirfing med under några år men sedan sjönk laget ner genom seriesystemet och 1981 upphörde man med bandyn. I dag lever föreningen kvar som en handbollsklubb för flickor.

Ulf Ivar Nilsson

✓ **FAKTA:** Sandvikens AIK är dominanten i gästrikbandyn med nio SM-guld på herrsidan och tre på damsidan. Här har vi sammanställt övriga gästrikklubbars SM-finaler, som gett två SM-guld för Skutskär, två för IK Huga, ett för Tirfing på herrsidan – och ett SM-guld för Skutskär på damsidan.

Herrar:

1907: IFK Uppsala–IFK Gävle 4–1

(Boulognerskogen, ingen publiksiffra)

1930: SK Tirfing–Djurgården 1–0 (Stockholms S. 3 559)

1937: IF Göta–Skutskär 3–2 (Stockholms S. 10 959)

1939: IK Huga–Nässjö 5–2 (Strömvallen, 5 560)

1940: Huga–Sandvikens AIK 2–1 (Stockholms S. 9 263)

1942: Västerås SK–Skutskärs 2–1 (Stockholms S. 12 530)

1944: Skutskärs IF–Västerås 2–0 (Stockholms S. 20 770)

1959: Skutskärs IF–Västerås 2–1 (Stockholms S. 27 420)

1964: Broberg–Skutskär 1–1 (Stockholms S. 12 387)

Omspel: Broberg–Skutskär 4–1 (Studenternas IP, 12 379)

Damer

2018: Skutskärs IF–AIK 3–2 (Studenternas, 5 178)

2019: Västerås–Skutskär 5–3 efter straffar (Stud. 6 478)

2020: Västerås SK–Skutskärs IF 4–3 (Stud. ingen publik)

Publikbild från Silvanum.

Wesslén om Strömvallens 100 år – en tidsresa som lockade många

Gästrikheidrottens Historiska Förenings inbjudan till Silvanum och Anders Wessléns presentation av Arkiv Gävleborgs material om Strömvallens historia lockade ett sextiotial medlemmar, som under inledande samling fikade och pratade idrottsminnen med gamla vänner.

Ordförande Gunnar Lindbom hälsade välkommen, presenterade kvällens program och visade Hille IF:s nyutgivna jubileumsbok 100 år.

Bo Nordlund gav exempel på unika idrottsminnen han hittat i Arkiv Gävleborg och visade jubileumsskrifter som Gästriklands idrottsföreningar, ofta tack vare forskning i arkiv, givit ut under årens lopp. Skrifter som förutom idrott innehåller värdefull lokal kulturhistoria.

Mycket idrott finns i Arkiv Gävleborg, men Anders Wesslén vädjade, att fortfarande återstår för många föreningar att deponera sina arkivalier där. Han visade också arkivets hemsida med mängden av idrott registrerad och hur man hittar bland protokoll, verksamhetsberättelser, tidningsklipp och bilder.

Strömvallens historia inför 100-årsjubileum 2023 var kvällens huvudtema.

Anders Wesslén berättade till dokument och bilder ur Arkiv Gävleborg, hur de Mattonska vretarna från 1903 blev till

Strömdalens idrottsplats, som utvecklades till SM i friidrott 1915 och blev för sin tid en unik, modern arena.

Isaac Westergren satte sin prägel på allt i Gävleidrotten under tidigt 1900-tal, både som aktiv, mecenat och ledare. Han tog initiativ och ansvarade för utveckling av Strömdalen till en modern arena för tävlande och särskilt för publiken. Erik Vestergren fick uppdraget som arkitekt och han arbetade med tegel och trä, vilket fortfarande präglar arenan. Idrottsinstruktören Edvard Österberg blev kunnig platschef för anläggning och byggnation. Mycket tungt jobb utfördes som nödhjälpsarbeten. Gävle stad bidrog med pengar och Westergrens till synes gränslöst rika företag agerade som sponsor. En snillrik idé var att bekosta tegelstenar i form märken för 25 öre.

I juni 1923 invigdes Strömwallen med pompa och ståt inför 5 000 åskådare och stor nationell uppmärksamhet. Namnet på arenan hade segrat i en tävling med allehanda förslag, men statyn Löparen eller Gunder Hägg invigdes inte förrän 1948 efter konflikt mellan idrotts- och kulturintresse om minnesmärkets konstnärliga form.

Wesslén fortsatte med att i tidsdokument redovisa den mångsidiga verksamhet som bedrivits på Strömwallen under årens lopp, förutom all stor idrott där. Hans avslutande förhoppning blev att Gävle hyllar Strömwallen, när den klassiska arenan fyller 100 år i juni 2023.

Anders Wesslén från Arkiv Gävleborg berättade om sitt arbete – och om Strömvallens 100 år. Han uppmanade föreningar att deponera sitt material hos Arkiv Gävleborg.

Bo Nordlund

Gefle IF:s fotbollslag 1913. Arvid Klosterberg (fjärde från vänster) var arkitekt med nöjesfält som specialitet.

GIF-spelaren som ritade Gröna Lund

Bilden här intill visar Gefle IF:s fotbollslag från 1913. Fjärde man från vänster i bakre raden hette Arvid Ericsson och skulle snart fylla tjugo år. Han ingick i kedjan och var under många år en av klubbens främsta spelare.

I februari det här året bestämde Svenska fotbollförbundet att två eller tre av landets mest talangfulla spelare skulle få göra ett studiebesök hos den engelska proffsklubben Leicester Fosse, som idag heter Leicester City.

Arvid blev utvald och det var med stor entusiasm han återvände hem efter en månad för att berätta för sina kamrater det han snappat upp i fotbollens hemland.

Han fortsatte spela i Gefle IF till 1917 då han återigen reste till England, den här gången för att bli arkitekt. Och när han kom tillbaka till Sverige året därpå startade han en helt ny karriär.

Arvid tog sig det gamla släktnamnet Klosterborg och flyttade till Lidingö där han gifte sig med prostens dotter. Samtidigt etablerade han sig som arkitekt och ritade flera villor, varav åtminstone en ansågs vara så vacker och funktionell att den prisbelönades av Samfundet för hembygdsvård.

Arvid hade nu helt lagt av med fotbollen men idrottsintresset höll i sig. 1921 startade han Lidingö Sporttidning och tre år senare Sveriges Skyttetidning. Han var för övrigt själv en skapligt framgångsrik tävlingsskytt ända in på 1940-talet.

När nöjesfältet Gröna Lund byggdes ut och moderniserades 1927 fick Arvid Klosterberg ansvaret för utformningen av de nya byggnaderna, bland annat en viadukt med två torn, över meter höga.

Från början kallades den Lycksalighetens bro men i dag är den mer känd som Spanska trappan.

Arvid Klosterberg blev kvar som Gröna Lunds chefsarkitekt ända till 1947 och ännu i dag finns en del av hans skapelser kvar på området, till exempel den klassiska restaurangen Tyrol från 1933. Vid den här tiden fungerade han också som parkens vice vd med ansvar för ekonomin.

Även i hemstaden Gävle satte han sina spår. Då Gösta Nygren och hans kompanjoner tog över Furuviksparken i mitten av 1930-talet var det Klosterborg som fick utforma nöjesfältet med alla dess byggnader och paviljonger. Och när Grand-Centralhotellets gamla tvättstuga i Gävle förvandlades till restaurang Skeppet 1946 ansvarade han för ombyggnaden. Samtidigt som danspaviljonger och lustiga hus, friluftsscener och spöktunnlar växte fram under Klosterborgs penna fortsatte han rita vanliga hus – skolor och hotell, biografier, fabriker och bostäder.

Arvid Klosterborg hade en hel del åsikter inom de områden han intresserade sig för och eftersom han verkar ha varit lite stridslysten av sig råkade han i fejd både med kommunpolitikerna hemma i Lidingö och med de högsta pamparna inom skytterörelsen. Som arkitekt beklagade han sig över att husfasaderna var alldeles för rätvinkliga och tråkiga och efterlyste mer färg och fler oregelbundna former även utanför tivolivärlden.

– Jag tror på fantasin, förklarade han i en intervju 1953. Jag skulle gärna se att det fanns runda butiker.

Och när han samma år ritade ett pensionärshem i hemstaden Lidingö såg han till att det sattes upp gula, röda, gröna och blå tapeter i taken. Åtminstone i trappuppgångarna.

Ulf Ivar Nilsson

Brynäs klart för allsvenskan. Björn "Pliggen" Pettersson, Göran Sundfors och Dunder-Don Andersson jublar på Nobelvallen i Karlskoga hösten 1973. Foto Stefan Tkantjenko/Arbetsbladet

50 år sedan Brynäs stora skräll

Åren går men idrottsminnen består. Visst är 1940 och 50-tal klassisk storhetstid för oss i "generation Rekordmagasinet". Gunder Hägg, Einar Ask, "Stöveln" Öberg och "Guld-Henry" tillhör klassisk idrottshistoria, men numera bör vi också berätta om "Knatten" Olsson, Stefan "Pumpen" Andersson, Håkan Wickberg och många fler.

Ulf Kriström har inklämmande berättat om Wille Löfqvist i en fängslande idrottsbiografi, där samtidigt lokal kulturhistoria lever. Vi idrottshistoriska nördar måste förnya och flytta fram dokumentation och berättelser för att hålla idrottens historia vid liv.

1970-talet har således blivit idrottshistoria att berätta och påminna om. Gästrikefotbollen summerade fotbollsåret för 50 år sedan med tillfredsställelse. När seriespelet var avslutat på hösten 1973 konstaterade fotbollsfolket förvånat både här i Gästrikland och runt om i landet, att hockeyklubben Brynäs IF:s fotbollslag tagit steget upp i allsvenskan.

Inte nog med denna framgång för gästrikefotbollen. Gefle IF hade med glans klarat kvalet till division II. Där Sandvikens IF måste fortsätta efter en misslyckad kamp i serietoppen för allsvenskt avancemang. Med auktoritet och hårda krav förde nye tränaren Lennart "Liston" Söderberg Gefle IF genom 21 raka segrar till kval, där han frispråkigt utlovade seger och avancemang.

GIF hade skaffat bandyspelarna Stig Dammbro och Rolf Käck som förstärkningar från Söderhamn till ett lag med lyckosam blandning av erfarna som Elion Karlsson och Jan Åkerblom samt en lovande talang som Per Eriksson.

Det definitiva beskedet, att Brynäs IF tagit över hegemonin i gästrikefotbollen blev segern med 1-0 över SIF den 21 au-

gusti på Strömvallen inför nära 6000 åskådare. Lycklig målgörare var 18-åriga Stefan Lundin.

Den nye klubbtränaren Rolf "Offen" Olsson fick beröm för sin förmåga att ta ut det optimala av ett ungt och anonymt fotbollslag, dit meriterade Göran Sundfors återkommit från SIF, efter att har varit ett så kallat ettårsfall.

I Norrbotten hade Brynäs hittat fyndet Don Andersson. Stor och krattfull svarade han för 17 mål. Därav 12 på nick. Med sina tre mål och utslagen tand säkrade han i avgörande match Brynäs avancemang. Målvakten Arne Skalk 21 år var ofta räddande ängel. Kjell "Kulan" Jonsson blev ensam brynäsare om att ha spelat både hockey och fotboll i högsta serien. Via Husum hade Ronnie Powell med ursprung i Newcastle värvats till Brynäs. Han blev den första utländske målgörare i allsvenskan.

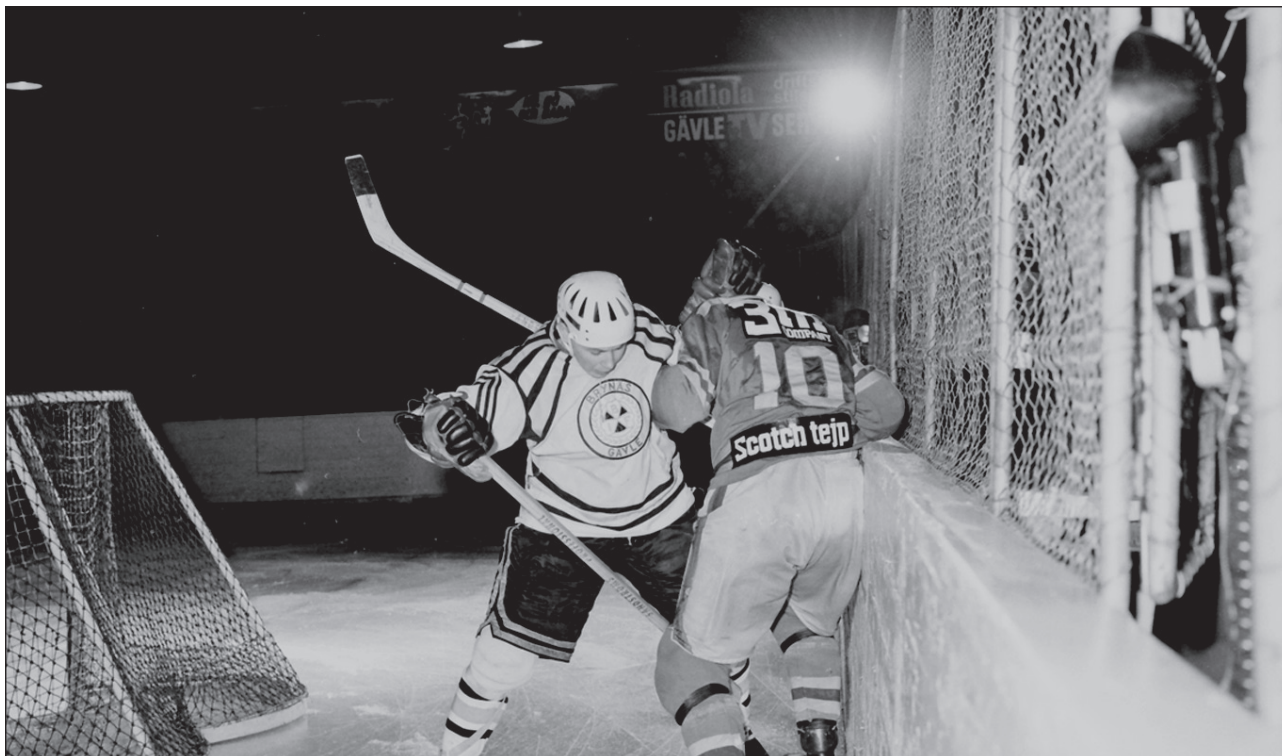
Sensationen i första allsvenska hemmamatchen 21 april 1974 är vi många som minns, seger med 4-0 över IFK Norrköping. Alla mål i andra halvlek.

I nästa omgång kvitterade Björn "Pliggen" Pettersson till 2-2 mot AIK på Råsunda. På sportsidorna ändrade sig experterna: "Den sämsta nykomlingen" på länge måste nog tas på allvar.

Men fortsättningen 1974 blev till bittra allsvenska minnen. Mot Halmstad på Strömvallen i oktober var publiksiffran skamligt låg, då 611 åskådare betalade entré. Säsongen sista match blev förlust hemma mot AIK.

Brynäs IF:s 26 allsvenska matcher innebar fuffiga 12 poäng, två hemmavinster och nederlag i samtliga bortamatcher. Men för nykomlingen Gefle IF gick det riktigt bra i fotbollens näst högsta serie för 50 år sedan. I år hoppas vi på lyckad återkomst i Superettan.

Bo Nordlund

Fotografen Olle Mattsson sticker in kameran med blixst under en Brynäs-match på Isstadion på Nynäs i Gävle.

Lugna puckar på gamla Isstadion

På gamla Isstadion, Gävles ishockeyarena fram till 1967, var det inte så noga med säkerheten. Men så gick det inte lika fort som nu heller. Och spelarna sköt inte lika hårt.

Det är svårt att jämföra då och nu inom idrotten. I alla fall när det inte finns konkreta siffror och rekord som ger besked i svart på vitt.

Så om någon säger att ishockeyn var lika hård och snabb på 1960-talet som i dag går det inte att motbevisa. Eller?

Nåja, om man jämför hur det ser ut runt rinken nu jämfört med då är det ändå mycket tydligt att något har förändrats. I Monitor ERP Arena liksom i alla andra hockeyarenor är det ju plexiglas ett par meter upp över själva sargen, runt om, för att inte puckar som är felriktade ska träffa någon som inte har skyddsutrustning.

Så var det inte på gamla Isstadion på Nynäs. Där var det nätstaket på kortsidorna, bakom målen, för att de åskådare som stod närmast skulle vara skyddade. På långsidorna fanns ingenting mer än sargen.

Det var inte så farligt att gå på ishockey.

Det var inte så farligt att spela ishockey heller. Ingen kastade sig och täckte skott förrän Börje Salming kom till stan, ingen åkte på hjärnskakning efter våldsamma huvudtacklingar.

Det skulle dröja ända till början av 1960-talet innan det blev obligatoriskt med hjälm, i början ansågs det omanligt och mesigt. Många spelade barhuvade även när det var 10-15 grader kallt, andra hade keps eller någon annan form av mössa. Gävle GIK:s superstjärna Stöveln Öberg hade en gul topppluva som blev hans speciella signum.

Målvakterna var inte alls pigga på att använda skydd. Honken, Leif Holmqvist från Strömsbro alltså, hade bara en topppluva på huvudet innan reglerna tvingade honom att skydda sig bättre.

Ända tills det blev obligatoriskt för målvakter att använda ansiktsskydd var det tre som vägrade.

Nämligen de tre bästa: Wille Löfqvist i Brynäs, Christer Abrahamsson i Leksand och så Honken, som då hade gått till AIK.

De tyckte att masken begränsade deras synfält.

– Fast folk sa att vi inte förstod bättre för att vi hade fått så många puckar i huvudet, sa Wille på äldre dar. Och de hade nog rätt.

Numera är alla runt rinken skyddade efter bästa förmåga. Till och med fotograferna måste ha hjälm trots att plexiglasen når högt över deras huvuden.

Som synes var 60-talsfotograferna mer utsatta. Det närmaste en hjälm de kom var väl Olle Mattssons rutiga filthatt.

Olle var en legendarisk fotograf på Gefle Dagblad. Så fort pucken närmade sig mål stack han ut huvudet och kameran med påmonterat blixtaggregat genom luckan och började plåta.

Och hettade det till fanns det alltid tid att dra tillbaka huvudet och kameran.

Detsamma gällde för Foto-Kalle, Anders Attermark och allt vad fotograferna på den tiden hette.

Varken Olle eller Kalle eller Anders eller någon annan av fotograferna råkade ut för någon olycka.

I alla fall ingen allvarligare.

Ulf Kriström